

JUHLAJULKAISU

URHO KALEVA
KEKKONEN

1900 · 3/9 · 1975

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1975, Vammalan Kirjapaino Oy

ISBN 951-9068-43-0 (1/2 nahk.)

ISBN 951-9068-44-9 (sid.)

ISBN 978-951-855-874-6 (PDF)

Toivo Sainio

Ulkomaalaisten maahantulon estämisestä ja turvapaikkaoikeuden myöntämisestä

Liikenneyhteyksien paraneminen ja viisumipakon poistaminen II maailmansodan jälkeen ovat lisänneet ihmisten liikkuvuutta valtioiden rajojen yli niin, että matkailijaluvut kaikkialla ovat kasvaneet ennätyslukemiin. Vaikka maamme on syrjässä suurilta valtaväyliltä, on tämä ilmiö ollut havaittavissa meilläkin.¹

Suurten matkailijamäärien ollessa kysymyksessä on tietenkin mahdollista, että maahan pyrkii ulkomaalaisia,² joiden maahantulo on jostakin syystä epäsuotavaa. Samoin saattaa maahan päästä sellaisia ulkomaalaisia, jotka sitten oleskelunsa aikana syyllistyvät rikoksiin tai muulla toiminnallaan osoittavat, ettei heidän oleskelunsa maassa ole toivottavaa. Tällaisten tapausten varalta valtiot ovat kehittäneet suoja-keinoja, jotka yleinen kansainvälinen oikeus hyväksyy.

Valtion suojakoneiston voi sanoa alkavan toimia jo ennen kuin ulkomaalainen on päässytään maahan. Passipakko ja viisumipakko ovat ensimmäiset rattaat tässä koneistossa.^{3 4}

¹ Jonkinlaisen kuvan antamiseksi Suomen matkustajaliikenteestä mainittakoon eräitä lukuja vuoden 1973 tilastosta. Koko Suomen ja ulkomaiden välinen matkustajaliikenne: saapuneita 4.627.493 ja lähteneitä 4.557.632 henkeä; Suomen ja muiden kuin Pohjoismaiden välinen matkustajaliikenne: saapuneita 260.293 ja lähteneitä 261.209 ulkomaalaista; oleskelulupahakemuksia ratkaistiin 11.563 ja työlupahakemuksia 8.184.

² Oikeastaan olisi puhuttava muukalaisista, johon henkilöryhmään sisältyvät sekä vieraan valtion kansalaiset että kansalaisuudettomat henkilöt. Ks. *Erich*, Suomen Valtio-oikeus I, Helsinki 1924, s. 261.

³ Läheisten naapurivaltioiden välillä saattaa passipakko kuitenkin olla poistettu. Näin on laita kaikkien Pohjoismaiden kesken, joiden kansalaisilta ei vaadita passia pohjoismaasta toiseen liikuttaessa. Ks. Suomen, Norjan, Ruotsin ja Tanskan kesken passitarkastuksen poistamisesta Pohjoismaiden välisillä rajoilla tehty sopimus lisäpöytäkirjoineen ja Islannin liittyminen sopimukseen (SopS 10/1958, 26/1963 ja 70/1965).

Selvä on, että ulkomaalainen, jolla ei ole maahantuloon vaadittavaa voimassa olevaa passia tai viisumia, voidaan käännättää takaisin raja-asemalla, lentokentällä tai satamassa. Tämän lisäksi Suomen passintarkastusviranomaisen voi 25. 4. 1958 annetun ulkomaalaisasetuksen⁴ (187/1958) 23 §:n 1 momentin mukaan käännättää takaisin muun ohella jokaisen ulkomaalaisen, jolla ei ole vaadittavaa voimassa olevaa työlu-paa, jolta otaksuttavasti puuttuu riittävästi varoja toimeentuloansa ja kotimatkaansa varten, joka ilmeisesti aikoo täällä hankkia elatuksensa kerjäämisellä, kaupustelemisella tai katusoiton esittämisellä tahi muu-hun siihen verrattavalla tavalla, jonka otaksutaan elättävän itseään epärehellisin keinoin, joka aikaisemmin on tuomittu vapausrangaistuk-seen ja jonka voidaan olettaa täällä tekevän rangaistavan teon tahi jonka aikaisemman toimintansa vuoksi tai muusta syystä voidaan epäillä tulevan täällä harjoittamaan sabotaasia, vakoilua, luvatonta tiedustelutoimintaa tahi valtiolle tai yhteiskunnalle vahingollista kiiho-tusta tai joka on karkotettu maasta tai jolta maahantulo on kielletty muulla perusteella. Edelleen voidaan pykälän 2 momentin mukaan rajalta käännättää muukin ulkomaalainen, jonka maahantuloa ei erityi-sestä syystä pidetä suotavana.

Passintarkastusviranomaiselle on siis delegoitu laaja toimivalta. Hänen on ensi kädessä ratkaistava, kuuluuko ulkomaalainen epäsuota-viin ryhmiin vai ei, mikä on oikeuskysymys. Se on pääteltävä käsillä olevan usein niukan näytön perusteella. Passin tai viisumin puuttumi-nen on luonnollisesti helposti todettavissa, mutta vaatii varmaan hyvää psykologista vaistoa ja harjaantunutta silmää ryhtyä ennakolta päätte-lemään, että ulkomaalaisen voidaan esim. olettaa tekevän täällä ran-gaistavan teon tai epäillä täällä tulevan harjoittamaan sabotaasia, vakoilua, luvatonta tiedustelutoimintaa jne.

Sen jälkeen kun on todettu, että ulkomaalainen kuuluu ei-toivottui-hin ryhmiin, on vielä ratkaistava, päästetäänkö hänet maahan vai käännytetäänkö takaisin. Tämä taas perustuu vapaaseen harkintaan. Kun kansainvälisissä suhteissa on asian laadun vuoksi toimittava harkiten ja tahdikkaasti, eivät kategoriset määräykset olisi paikallaan.

⁴ Suomi on tehnyt lukuisia viisumivapaussopimuksia eri valtioiden kanssa, useim-
miten kaksipuolisia, mutta joissakin tapauksissa viisumivapaus on myönnetty yksipuoli-
sesti vieraan valtion kansalaisille. Ks. Suomen laki II, F 13 kohdalla.

⁵ Meillä on katsottu riittäväksi säätää ulkomaalaisten kohtelusta asetuksella eikä
eduskuntalailla. Yleinen kansainvälinen oikeus ei tässä kohden tosin aseta vaatimuksia,
kunhan ulkomaalaisille vaan myönnetään minimivaatimusten mukainen kohtelu. Useat
valtiot ovat kuitenkin katsoneet tarpeelliseksi säätää asiasta lailla. Näin on menetelty
esim. Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa ja Yhdysvalloissa.

Vaikka viranomaisen siis päätyisikin siihen tulokseen, että ulkomaalainen kuuluu epäsuotaviin ryhmiin, saa hän silti päästää ulkomaalaisen maahan, mikäli esim. harkitsee maahantulon estämisen Suomen kansainvälisten suhteiden kannalta haitalliseksi.⁶

Eräissä tapauksissa passintarkastusviranomaisen voi siirtää ratkaisun sisäasiainministeriön ulkomaalaistoimistolle. Jos nimittäin ulkomaalaiselta puuttuu vaadittava viisumi tai työlupa, mutta maahantulon estäminen tuottaisi hänelle kohtuutonta haittaa, passintarkastusviranomaisen voi alistaa asian ulkomaalaistoimiston ratkaistavaksi (Ulkomaalaisasetuksen 23 § 3 mom.). Passintarkastusviranomaisen ei siis ole pakko menetellä näin, vaan hän voi itsekin halutessaan ratkaista asian.

Kansainvälisissä suhteissa noudatettava tahdikkuus ja joustavuus vaativat, ettei maahantulon kieltävä tai salliva päätös tule oikeusvoimaiseksi. Tämä käy ilmi ulkomaalaisasetuksen 23 §:stä, erityisesti 1 mom. 1, 3 ja 4 kohdasta, 34 ja 35 §:stä. Se merkitsee, että vaikka ulkomaalaisen maahantulo onkin evätty, voidaan hänet aikaisemman päätöksen estämättä ja sitä purkamatta myöhemmin päästää maahan. Tämä on luonnollisesti mahdollista aina silloin, kun on todettu, että este on poistunut. Ulkomaalainen on esim. hankkinut aikaisemmin puuttuneen passin, viisumin tai työluvan taikka pystyy näyttämään, että hänellä uudelleen saapuessaan on oleskeluun ja paluumatkaan tarvittavat varat.⁷

Samoin voidaan maahan laillisesti saapunut ulkomaalainen myöhemmin passittaa tai karkottaa maasta, jos havaitaan, ettei hänen oleskelunsa täällä ole suotava.

Arveluttavampaa sitä vastoin on, että ulkomaalaisen maahantulon epäämistä tai karkottamista koskeva päätös saa muodollisen lainvoiman. Ulkomaalaisasetuksen 51 §:n mukaan ei päätökseen saa hakea muutosta.

⁶ Rajalta käännytettyjen luku on vuosi vuodelta kasvanut. Kun heitä 1969 oli 18, oli lukumäärä 1973 267 ja 1974 332. Seuraavassa pari tyypillistä tapausta vuodelta 1974. Helmikuun 8 päivänä klo 7.45 saapui Tukholmasta Turkuun laivalla Ranskan kansalainen K. M., joka oli varaton, hänellä oli lippu vain Turkuun, ja ilmoitti aikomuksenaan olevan hankkia elatusensa myymällä tauluja. Hänet käännytettiin takaisin samana päivänä klo 11.00 Norrtäljeen lähtevässä laivassa. — Elokuun 27 päivänä klo 7.45 saapui Tukholmasta Turkuun laivalla Italian kansalainen S. L. »tutustumismatkalles». Kun hän oli passitta ja vähävarainen, hänet käännytettiin takaisin samana päivänä klo 9.30 Tukholmaan lähtevässä laivassa.

⁷ 6. 1. 1974 havaittiin Vainikkalassa Leningradista tulevassa yöpikajunassa toimittu tarkastuksessa, että kolmelta Neuvostoliiton kansalaiselta, joilla oli merimiespassi, puuttui viisumi. He selittivät kuuluvansa Helsingissä telakalla olevan aluksen miehistöön, mutta kun Suomen ja Neuvostoliiton välisessä matkustajaliikenteessä on voimassa viisumipakko, ei heitä päästetty maahan. Miehet tulivat uudelleen kaksi päivää myöhemmin, jolloin heillä oli viisumit passeissaan.

Muutoksenhakukiellon omaksumiseen meillä on ilmeisesti vaikuttanut se näkökohta, että valitusasteen ratkaisua odoteltaessa, mihin saattaisi kulu viikkoja, ulkomaalainen olisi eräissä tapauksissa ehkä otettava säilöön, mikä aiheuttaisi hänelle turhia kärsimyksiä. Jos hän palaisi välillä kotimaahansa tai siihen maahan, mistä on lähtenyt, odottamaan ratkaisua, hänelle taas aiheutuisi turhia kuluja.

Muutoksenhakuoikeuden puuttuminen ei kuitenkaan näytä täyttävän oikeusturvan vaatimuksia. Ratkaisu jää säännöllisesti passintarkastusviranomaisen päätöksen varaan eikä joudu ylemmän hallintoviranomaisen vielä vähemmän tuomioistuimen tutkittavaksi. Eräissä tapauksissa, niin kuin edellä on todettu, passintarkastusviranomainen voi alistaa asian sisäasiainministeriön ulkomaalaistoimiston ratkaistavaksi, mutta senkään päätökseen ei voida hakea muutosta. Kun passintarkastusviranomaiselta useimmiten puuttuu juridinen koulutus ja hän joutuu, ainakin vilkkaimpana matkailukautena, tekemään ratkaisunsa melkoisessa kiireessä, on todettava, ettei tällainen asiointila ole tyydyttävä. Muutoksenhakuoikeuden puuttuminen täydentää kuvaa meillä vallitsevasta ylimalkaisesta, tekisi mieli sanoa yliolkaisesta suhtautumisesta ulkomaalaisten maahantuloa ja oleskelua koskeviin kysymyksiin.⁸

Kuitenkin on todettava, ettei kansainvälinen oikeus näytä edellyttävän muutoksenhakuoikeutta siinä tapauksessa, että ulkomaalaiselta evätään maahantulo. Sitä vastoin maasta karkoittamisen osalta nimenomaan vaaditaan, että karkotettavalle varataan tilaisuus tulla kuulluksi ja että hänellä on oikeus hakea muutosta karkotusviranomaisen päätökseen.⁹

Ulkomaalainen, joka kuuluu ei-toivottuihin ryhmiin ja jolta maahantulo siis yleensä olisi evättävä, voidaan kuitenkin päästää maahan, jos hän heti maahan saavuttuaan pyytää poliittista turvapaikkaoikeutta sillä perusteella, että koti- tai oleskeluvaltiossa hänen henkeään tai vapautaan uhataan esim. rodun, uskonnon, kansalaisuuden tai poliittisen mielipiteen vuoksi.

⁸ Muutoksenhakuoikeus on myönnetty ulkomaalaiselle, jonka maahantulo estetään tai joka karkotetaan maasta, mm. Ruotsin, Norjan ja Yhdysvaltain lain mukaan. Ks. Utlänningslag 30. 4. 1954 44 §, Lov om utlandings adgang til riket m.v. 27. 7. 1956 21 § ja *Auerbach*, Immigration laws of the United States, Indianapolis 1955, s. 204 ja 244.

⁹ Tällainen määräys sisältyy 1966 tehdyn kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan yleissopimuksen 13 artiklaan. Sopimus ei tätä kirjoitettaessa ole vielä tullut kansainvälisoikeudellisesti voimaan, mutta on meillä parhaillaan eduskunnan käsiteltävänä. Sopimus sisältää useita määräyksiä, joiden kanssa sisäisen lain säännökset ovat ristiriidassa. Kun eräiden kohdalta tarvitaan yksityiskohtaisia säännöksiä, joiden antaminen vaatii aikansa, on niiden kohdalta päätetty tehdä varauma. Tällainen on myös edellä mainittu 13 art. Ulkomaalaisasetuksen 51 §:n ja yleissopimuksen 13 artiklan välinen ristiriita jää siis olemaan, ainakin toistaiseksi.

Turvapaikalla tarkoitetaan tavallisesti ns. ulkopuolista eli alueellista asyylia, so. valtion oikeutta myöntää pakolaiselle turvapaikka omalla alueellaan.¹⁰ Sen ohella puhutaan myös sisäisestä eli diplomaattisesta asyylista, jolla tarkoitetaan valtion oikeutta suoda turvapaikka vieraassa valtiossa olevassa diplomaattisessa edustustossaan tai vierailla alueve-sillä olevassa sota-aluksessaan tahi vieraalla alueella olevassa sotilaa-lisessa ilma-aluksessa tai sotilasosastossa. Ulkopuolinen asyylil on yleisesti hyväksytty, mutta diplomaattinen asyylil tunnustetaan vain latinalaisessa Amerikassa. Tämä johtuu sanotun alueen melko epäva-kaisista poliittisista oloista.¹¹

Vuonna 1961 tehdystä diplomaattisia suhteita koskevasta Wienin yleissopimuksesta (SopS 4/1970) jätettiin diplomaattista asyylloikeutta koskeva määräys tarkoituksellisesti pois. Mainittakoon, että sisäinen asyylil on käytännössä myönnetty toisinaan poikkeuksellisissa oloissa ja väliaikaisesti myös latinalaisen Amerikan ulkopuolella.¹²

Myös Suomen oikeus tunnustaa ulkopuolisen asyylin. Ulkomaalai-sen pakolaisen on heti maahan saavuttuaan vedottava poliittiseen pakolaisuuteensa ja pyydetävä turvapaikkaoikeutta täällä. Jos hän tällöin esittää todennäköisiä syitä pyyntönsä tueksi, siirtyy asian käsit-tely passintarkastusviranomaiselta sisäasiainministeriölle. Ministeriö voi hankittuaan ulkoasiainministeriön¹³ lausunnon myöntää ulkomaai-laiselle oleskeluluvan (Ulkomaalaisasetuksen 24 § 1 mom.).

¹⁰ Ulkopuolisesta asyylista sisältää määräyksiä Genevessä 28. 7. 1951 tehty pako-laisten oikeusasemaa koskeva yleissopimus, joka koskee ennen 1. 1. 1951 sattuneiden tapausten johdosta pakolaisiksi joutuneita. Sen vaikutusala laajentaa New Yorkissa 31. 1. 1967 tehty pöytäkirja, jolla pakolaissopimuksen määräykset ulotetaan koskemaan kaikkia pakolaisia tammikuun 1 päivän 1951 määräajasta riippumatta. Näitä sopimuksia täydentää v. 1954 tehty valtiottomien henkilöiden oikeusasemaa koskeva yleissopimus. Suomi on liittynyt näihin kaikkiin kansainvälisiin sopimuksiin 1968 (SopS 77, 78 ja 80/1968). — Asyylloikeuden myöntämistä harkittaessa on otettava huomioon 1948 annettun ihmisoikeuksien yleismaailmallisen julistuksen 14 artiklan säännös, jonka mukaan turvapaikkaoikeuteen ei voida vedota, kun on kysymys syytteestä, joka perustuu yleisen lain rikkomiseen (poliittisen rikoksen vastakohtana) tai tekoihin, jotka ovat vastoin Yhdistyneiden Kansakuntien periaatteita ja päämääriä.

¹¹ Turvapaikkaoikeutta koskevia sopimuksia on tehty 1928 Havannassa, 1933 ja 1939 Montevideossa sekä 1954 Caracasissa. Vuonna 1948 Bogotassa tehtyyn Amerikka-laisen ihmisen oikeuksien ja velvollisuuksien julistukseen sisältyy myös turvapaikkaa koskeva määräys (27 art.). — Näiden säännösten soveltamista käytännössä kuvaa esim. Che Guevaran »elämäkerran» kirjoittajan argentinalaisen lehtimiehen Ricardo Rojon tapaus. R. oli talvella 1953 Buenos Airesissa vangittu poliittisista syistä. Hänen onnistui karata poliisivankilasta ja hän sai turvapaikan Guatemalan suurlähetystössä. Kuukausi paon jälkeen Argentiinan hallitus antoi hänelle luvan poistua maasta ja hän siirtyi naapurivaltioon Chileen.

¹² Tunnettu on esim. kardinaali Mindzentyn tapaus. Unkarin kansannousun yhtey-dessä vuonna 1956 hän sai turvapaikan Yhdysvaltain Budapestin suurlähetystössä, jossa joutui viettämään puolitoista vuosikymmentä.

¹³ Lausunnon antaa ministeriön poliittinen osasto.

Edellä tarkoitettuina todennäköisinä syinä on pidettävä asianomaisen henkilön aiheellista pelkoa, että hän joutuu koti- tai oleskeluvaltiossaan vainotuksi rotunsa, uskontonsa, kansallisuutensa tahi tiettyyn sosiaaliseen tai poliittiseen ryhmään kuulumisen takia ja sitä, ettei hän ole saanut turvapaikkaa muussa valtiossa (Ulkomaalaisasetuksen 24 § 2 mom.). Säännös on siis varsin tiukka.

Sisäasiainministeriöllä on asiassa vapaa harkintavalta, joten ei voida puhua pakolaisen oikeudesta saada turvapaikka. Muutoksenhakuoikeutta ei ole tässäkin tapauksessa.

Edellä mainittua säännöstä täydentää pakolaisten oikeusasemaa koskevan yleissopimuksen 33 artiklan 1 kohta, jonka mukaan sopimusvaltio ei saa (karkottaa tai) palauttaa pakolaista sellaisten alueiden rajoille, missä hänen henkeään tai vapauttaan uhataan rodun, uskonnon, kansalaisuuden tahi tiettyyn yhteiskunnalliseen ryhmään kuulumisen tai poliittisen mielipiteen vuoksi. Tähän määräykseen ei kuitenkaan voi vedota pakolainen, jonka kohdalla on perusteltua aihetta olettaa, että hän on vaaraksi oleskeluvaltionsa turvallisuudelle tai joka lainvoiman saaneella tuomiolla on tuomittu erityisen törkeästä rikoksesta ja on yhteiskunnalle vaarallinen sanotussa valtiossa (33 art. 2 kohta). Vielä on huomattava, että pakolaiselle on myönnettävä kohtuullinen määräaika, jonka kuluessa hän voi hakea laillista maahantulolupaa toiseen valtioon (32 art. 3 kohta).¹⁴

Vainottu ulkomaalainen voi myös saada ns. tosiasiallisen asyylin. Hänet voidaan päästää vieraaseen valtioon ilman, että hänen tarvitsee vedota pakolaisuuteensa. Ja kun hän kerran on päässyt vieraalle alueelle, hän voi nojata pakolaissopimuksen määräyksiin, jos häntä ryhdytään karkottamaan maasta.

Maamme syrjäisen aseman vuoksi sattuu harvoin, että tänne tulee pakolaisia pyytämään turvapaikkaoikeutta. Eri asia on, että luvattomia rajanylityksiä Suomen puolelle sattuu silloin tällöin.¹⁵ Viime vuosina sattuneista turvapaikkaoikeuden pyynnöistä on julkaistuista virallisista tiedonannoista käynyt ilmi kolme tapausta.

Vuoden 1968 syyskuussa Neuvostoliiton viranomaiset pyysivät suoritamaan tutkimuksia sen johdosta, että he epäilivät kahden henkilön luvattomasti ylittäneen Neuvostoliiton ja Suomen välisen rajan Simpe-

¹⁴ Mainitut sopimusmääräykset ovat tärkeitä sen vuoksi, että valtiot voivat milloin tahansa muuttaa maasta karkottamista koskevia oikeussäännöksiään. Yleisesti hyväksytyn käsityskannan mukaan maasta karkotus ei ole rangaistus, vaan hallinnollinen suojatoimenpide, minkä vuoksi rikoslain takautumiskielto ei koske sitä. Ks. *Sainio*, Maastakarkoituksesta erityisesti McCarran-Walter Actia silmällä pitäen, LM 1957, s. 170.

¹⁵ Esim. vuonna 1973 lehtitietojen mukaan 5 kertaa.

leen kohdalla. Suorittamiensa etsintöjen aikana suomalaiset rajavartiolaitosviranomaiset tapasivat Suomen puolelta valtakunnan rajan läheisyydessä luvattomasti rajan ylittäneen Neuvostoliiton kansalaisen, joka ilmoitti tehneensä sen tahallisesti ja pyrkivänsä Suomen kautta lähinnä Ruotsiin. Suojelupoliisi suoritti asiassa tutkimuksia, minkä jälkeen annetun virallisen tiedonannon mukaan »huolellisissa kuulusteluissa ei ole ilmennyt mitään seikkoja, jotka edellyttäisivät asianomaisen pitämistä pakolaisena voimassaolevien määräysten ja kansainvälisen pakolaissopimuksen nojalla». Tämän johdosta sisäasiainministeriö päätti palauttaa asianomaisen henkilön Neuvostoliittoon.

Heinäkuussa 1973 saapui maahamme Virosta kumiveneellä eräs henkilö, joka anoi täällä turvapaikkaoikeutta. Sisäasiainministeriö myönsi hänelle turvapaikkaoikeuden ulkoasiainministeriön lausunnon nojalla. Ratkaisu perustettiin »Geneven pakolaissopimukseen». Asianomainen henkilö, joka kuului Neuvostoliiton saksalaisperäiseen väestöön, siirtyi pian turvapaikkaoikeuden saatuaan Saksan Liittotasavaltaan, joka alunperin oli hänen päämääränään.

Syksyllä 1973 pakolaiskysymys tuli ajankohtaiseksi lähes maailmanlaajuisena Chilen presidentti Allenden johtaman laillisen hallituksen vallasta syöksemisen yhteydessä. Valtaan päässyt sotilasjunta suoritti karkeita ihmisoikeuksien loukkauksia, minkä johdosta lukuisten kansalaisten henki ja vapaus joutuivat vaaraan.

Tällöin monet Allenden hallituksen virkamiehet ja kannattajat turvautuivat sisäiseen asyyliin etsien turvaa vieraiden valtioiden Santiagossa olevista diplomaattisista edustustoista. Myös Suomi osallistui näiden ihmisten auttamiseen myöntämällä turvapaikan suurlähetystönsään. Diplomaattisen asyylin myönsivät siis myös latinalaisen Amerikan ulkopuoliset valtiot, jotka eivät luonnollisestikaan olleet osapuolina maanosan valtioiden tekemissä turvapaikkaoikeutta koskevissa sopimuksissa.¹⁶ Myöskään tavanomaisen oikeuden ei voinut katsoa velvoittavan niitä. Toisaalta alueellinen diplomaattista asyylia koskeva kansainvälinen oikeus velvoitti Chileä. Sotilasjunta onkin saatujen tietojen mukaan varsin moitteettomasti kunnioittanut Santiagon edustustojen myöntämää sisäistä turvapaikkaoikeutta.

Suomen hallitus päätti lisäksi myöntää joillekin vainotuille turvapaikkaoikeuden maamme alueella.¹⁷ Tähän ei myöskään ollut mitään

¹⁶ Ainoana poikkeuksena lienee ollut Itävallan suurlähetystö. Kotiinkutsuttuna suurlähettiläs selitti, että hän pelkäsi edustuston huonekalujen kolhiintuvan. Hän ei palannut asemapaikkaansa.

¹⁷ Pakolaisia oli useita tuhansia. Etupäässä he ovat saaneet turvapaikkaoikeuden

oikeudellista, lakiin tai sopimukseen perustuvaa, velvollisuutta. Vainottulla on »oikeus» turvapaikkaan vasta, kun hän on saapunut vieraan valtion alueelle. Monet valtiot katsoivat kuitenkin moraaliseksi velvollisuudekseen turvapaikan tarjoamisen ja tätä menettelyä eivät kansainvälisen oikeuden normit estäneet.

Pakolaisten siirtymistä on omiaan helpottamaan, jos heillä on tiedossaan valtio, joka on valmis ottamaan heidät vastaan. Pakolaissopimukseen liittyminen ei velvoita valtioita ottamaan vastaan pakolaisia. Mainittu sopimus vain sääntelee pakolaisten oikeudet ja velvollisuudet, kun heidät kerran on päästetty vieraaseen valtioon. Täten, vaikka vainottu henkilö heti rajalle tultuaan vetoaa pakolaisuuteensa, ei hän voi olla varma siitä, että hänelle myönnetään turvapaikkaoikeus. On nimittäin myös otettava huomioon, että hallitukset tosiasiallisesti myöntävät turvapaikan yleensä vain poliittisille hengenheimolaisilleen tai sellaisille pakolaisille, joiden ideologia ei ainakaan ole jyrkässä ristiriidassa turvapaikan myöntävän valtion poliittisen aatesuunnan kanssa.¹⁸

Tietoisuus vastaanottavasta valtiosta ilmeisesti vaikuttaa myös kotivaltion suhtautumiseen pakolaisiin, ts. kotivaltio tai muu valtio, missä henkilö joutuu vainotuksi, on halukkaampi päästämään pakolaisen lähtemään alueeltaan, kun on tiedossa, minne hän menee, joten hän ei jää kiertelemään maasta maahan kotivaltionsa negatiivisena »mainokseksi». Tämä on havaittu Chilen tapauksessa.

Lopuksi on mainittava, että Chilen pakolaisille luonnollisesti tarjoaa suojaa aikaisemmin mainittu pakolaissopimuksen 33 artiklan 1 kohta, mikä merkitsee sitä, ettei heitä voida karkottaa tai palauttaa kotimaahansa nykyisen hallitusjärjestelmän vallitessa.

Chilen tapaus on osoittanut, että vaikka yleisen kansainvälisen oikeuden mukaan diplomaattinen turvapaikkaoikeus on tällä hetkellä riittämätön, niin käytännössä vieraat valtiot voivat kuitenkin myöntää turvapaikan, edellyttäen, että asemamaa sitä kunnioittaa. Kuitenkin olisivat selvät sopimusmääräykset paikallaan, jotta valtiot voisivat kaikissa oloissa myöntää vainotuille henkilöille tarpeellisen turvapaikan.

latinalaisen Amerikan valtioissa. Erityisesti Meksiko otti heitä vastaan suuret määrät. Suomi myönsi aluksi turvapaikan n. 100 pakolaiselle, jota kiintiötä myöhemmin lisättiin 30–40 hengellä.

¹⁸ Mainittakoon, että kun kenraali Spinolan kaappausyritys Portugalissa tämän vuoden alkupuolella epäonnistui, hän lähimpineen siirtyi Espanjaan, missä häntä ei kuitenkaan pidetty toivottuna henkilönä. Hänelle myönnettiin asylioikeus Brasiliassa. – Kambodshan prinssi Sihanouk on viime vuosina pitkään oleskellut Kiinassa. Häntä tuskin voidaan pitää kommunistina, mutta hän on ollut kansallisen yhtenäisyysrintaman keulakuvana.